

احكام شرعى در حوادث

فهرست مطالب

3	مقدمه
4	احکام نجاسات
4	احکام تخلی
5	احکام وضوی جبیره
6	نحوه و چگونگی وضوی جبیره
7	نحوه وضو در حالت قطع دست و پا
8	احکام تیمم
	احکام کسانی که دسترسی به آب و طهارت ندارند یا طهارت
9	ممکن نیست
9	حکم کوبیدگی اعضای وضو و کفایت وضو و وضوی جبیره
10	احکام محتضر
10	احکام میت
10	احکام فوت مسلمان و غیرمسلمان در یک حادثه
	و عدم تشخیص آن
11	حکم میت در مورد انسانی که خودکشی کرده است
11	احکام غسل مس میت
11	احکام تماس با میت و عدم تماس بدن با بدن میت
12	احکام غسل میت
12	احکام تیمم میت
12	حکم غسل زنی که بچه در شکم او مرده است
13	احکام غسل میتی که بدنش مجروح است و خون قطع نمی شود
13	احکام غسل میتی که جسدش متعفن و در حال متلاشی شدن است
14	احکام حنوط و کفن
14	احکام نماز میت
15	احکام دفن
15	احکام نماز
15	احکام قبله
16	حکم لباس نمازگزار
16	احکام سفر
16	حکم گم شده و پیدا شده
17	احکام معالجه و صور ضمانت پزشکی
18	حکم سیاه شدن بدن بر اثر زدن پزشک معالج
18	حکم قطع عضوی که مرضش به سایر اعضا سرایت می کند
19	حکم پیوند زدن از میت به انسان زنده

وَلَبِلُونَكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ «سوره محمد (ص)، آیه 31» بدون شک ، شما را در مقام امتحان می آوریم تا آن کس که در راه خدا مجاهده و کوشش می کند و « بر رنج آن » صبر می کند ، مقامش را معلوم سازیم

«مقدمه»

سانحه یک واقعه ناگهانی است که باعث آشفتگی در اساس روابط و فعالیت های معمول جامعه می شود. همچنین، سانحه را می توان یک حادثه مهیب یا مجموعه ی وقایعی دانست که منجر به افزایش تعداد آسیب دیدگان یا وارد آمدن تلفات و تخریب اموال، زیرساخت ها، خدمات اساسی و مبانی معیشتی در مقیاس بیش از ظرفیت های معمول جامعه می شود. پس از بروز این حوادث همواره بشر شاهد بروز خسارات جانی ، معلولیت ها و مرگ و میر های ناشی از آن می باشد.

در زندگی روزمره هر فرد مسلمانی بایستی به مسائل و احکام مورد نیاز خود واقف باشد و این آگاهی و نیاز در هنگام بروز یک حادثه به دلیل ایجاد شرایط خاصی که به آن اشاره شد و روی دادن وقایعی که انسان در زندگی عادی به ندرت با آن مواجه می شود، افزایش می یابد. در این جزوه احکام و مسائلی که در سوانح و حوادث غیرمترقبه مورد نیاز امدادگران ایثارگر و نیروهای داوطلب است گردآوری گردیده است تا عضو جمعیت هلال احمر همگام با تحقق تسکین آلام بشری ، با آگاهی از احکام شرعی بتواند در هنگام حوادث ، آسیب دیدگان را در رعایت مسائل شرعی نیز یاری دهد.

این کتاب منطبق با فتاوی مراجع تقلید عالیقدر می باشد و از رساله توضیح المسائل ایشان اقتباس گردیده است. امید است برای همگان به ویژه امدادگران و نیروهای داوطلب در صحنه های کمک رسانی مورد استفاده و بهره برداری قرار گیرد.

در پایان از اساتید معزز و فضیلاي معظم حوزه و سرکار خانم حورا افرا به عنوان کارشناس مذهبی ، سرکار خانم جهانلو برای ویرایش و باز نویسی و همچنین از زحمات همکار محترم جناب آقای بهرامی در جمعیت هلال احمر استان قم تشکر و قدردانی می گردد.

خداوند به شهدای ما رحمت، به جانبازان و مصدومین ما سلامت و به امدادگران ما استقامت عنایت فرماید.

وربک فکیر* وثیابک فطهر* وارجز فاهجر* سوره المدثر آیه 3-4-5 (پروردگارت را ببزرگی یاد کن و جامه ات را پس پاک کن و از پلیدی اجتناب کن)

«احکام نجاسات»

* اگر عضوی از بدن انسان قطع شود و به صورت آویزان، متصل به بدن باشد تا زمانی که اتصال دارد {هرچند که فقط بوسیله پوست، اتصال حفظ شده باشد} پاک است اما به مجرد این که از بدن جدا شود، نجس می گردد.

* برای تطهیر و پاک کردن چیز نجس، باید عین نجاست را از آن برطرف کنند و اگر عین نجاست را برطرف نمودند {اما بوی یا رنگ نجاست} در آن باقی ماند، اشکال ندارد.

* هرگاه لباسی به خون آغشته شد، برای تطهیرش، در صورتی که خون را از آن برطرف کنند و لباس را آب بکشند، هرچند رنگ خون در لباس باقی بماند، پاک می باشد؛ اما چنانچه به واسطه بوی یا رنگ، یقین یا احتمال دهد که ذره ای از نجاست در آن نجس مانده، نجس است.

س 1 - آیا الکل زرد و سفید نجس است ؟

ج - الکل صنعتی و الکل هایی که برای مداوا و آمپول زدن و امثال آن به کار می رود، نجس نیست.

س 2 - آیا پوششی که روی زخم ها به وجود می آید و معمولاً متشکل از خون و ترشحات زخم می باشد، حکم نجاست را دارد؟

ج - آن چه در عرف به آن صله گفته می شود که هنگام التیام زخم، روی آن را می پوشانند و خون نیست، پاک است .

س 3 - آیا تماس اشیاء با رطوبت بدن میت، بعد و قبل از سرد شدن بدن، باعث نجاست اشیاء می شود ؟

ج - در هر دو صورت اگر رطوبت مسری باشد، موجب نجاست است.

«احکام تخلی»

* واجب است انسان وقت تخلی و مواقع دیگر، عورت خود را از کسانی که مکلفند، اگر چه مثل خواهر و مادر و برادر با او محرم باشند و همچنین از دیوانه ممیز و بچه های ممیز که خوب و بد را می فهمند، بیوشانند ولی زن و شوهر لازم نیست عورت خود را از یکدیگر بیوشانند.

* هرگاه با سنگ و کلوخ و مانند این ها غائظ را از مخرج پاک کنند، اگر چه پاک شدنش محل تأمل است؛ ولی نماز خواندن مانعی ندارد.

* کسی که قدرت کنترل ادرار را ندارد (مسلس) ، کسی که غایتش بدون کنترل خارج می شود (مبطن) و شخصی که باد معده اش بدون کنترل خارج می شود (سلس الریح) ، اگر به مقدار وضو و نماز (اعمال واجب نماز) فرصتی می یابند که بول یا غائط یا باد از آنها خارج نشود ، باید در همان فرصت وضو گرفته و نماز بخوانند .

* اشخاص مسلس و مبطن و سلس الریح ، بعد از یافتن سلامتی ، لازم نیست نمازهایی را که در این مدت خوانده اند ، قضا نمایند .

« احکام وضوی جبیره »

یا ایها الذین آمنوا اذاقتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الی المرافق و امسحوا بروسکم و

ارجلکم الی الکعبین (سوره مانده آیه ۶) ای کسانی که ایمان آورده اید! هرگاه برای نماز برمی خیزید صورت خود را بشوئید و دست هایتان راتا بالای آرنج شستشو دهید و سرخود و نیز پاهای خود راتا برآمدگی پشت پا دست بکشید .

* اگر زخم ، دمل ، جراحت یا شکستگی در صورت و دست ها است و روی آن باز است و آب ریختن روی آن ضرر دارد ، باید اطراف آن را بشوید و چنانچه کشیدن دست تر بر روی آن ضرر ندارد ، احتیاط آن است که دست تر بر آن بکشد و بعد پارچه پاکی روی آن بگذارد و دست تر را روی پارچه هم بکشد (وضوی جبیره) و اگر این مقدار هم ضرر دارد یا زخم نجس است و نمی شود آب کشید ، باید اطراف زخم را به طوری که در وضو انجام می شود ، از بالا به پایین بشوید و بنابر احتیاط واجب در فرض اخیر تیمم هم نماید .

* مقدار جبیره : جبیره ای را که روی زخم می گذارند ، باید به مقدار متعارف باشد ، یعنی به مقداری باشد که معمولاً برای بستن زخم لازم است ، اما اگر جبیره بیش از معمول اطراف زخم را فرا گرفته و برداشتن آن ممکن نیست ، باید به دستور جبیره عمل کرده ، بنابر احتیاط واجب ، تیمم هم بنماید و اگر برداشتن جبیره ممکن است ، باید آن را برداشته ، و اطراف زخم را به طور معمول وضو دهد و برای زخم به دستور وضوی جبیره عمل نماید .

* اگر در محل وضو زخمی باشد که خون آن بند نمی آید ؛ ولی آب برای آن ضرر ندارد ، محل زخم را در آب فرو ببرد یا زیر شیر بگیرد و دست بکشد تا خون شسته شود و دست را روی آن فشار دهد که از خارج شدن خون جلوگیری شود و بلافاصله با نیت وضو ، آب را به آن محل جاری کند و بعد از آن بقیه عضو را نیز وضو دهد .

نحوه و چگونگی وضوی جبیره

نحوه وضو در حالت قطع دست و پا

ما یرید الله لیجعل علیکم من حرج ولكن یرید لیطهرکم و لیتم نعمته علیکم (سوره مانده آیه 6) خداوند نمی خواهد

برای شما زحمتی ایجاد کند بلکه می خواهد شما را پاکیزه گرداند و نعمت خود را بر شما تمام کند.

صورت را به طریقه معمولی (ترتیبی یا ارتماسی) بشوید

قطع شده : مقدار باقیمانده را باید تا
آرنج بشوید.

1- از پایین تر از آرنج قطع شده دست
سالم : به طریقه معمولی بشوید (ترتیبی
یا ارتماسی)

سر و پا: می تواند با باقیمانده همان دست ناقص یا سالم
مسح نماید.

صورت : را به طریقه معمولی بشوید

قطع شده: شستن آن ساقط است.
دست

سالم: به طریقه ارتماسی بشوید.
سر و پا: با دست سالم آنها را مسح نماید

صورت : را به طریقه ترتیبی یا ارتماسی بشوید.
دست: باقیمانده دست ها را تا آرنج بشوید.

1- پایین تر از آرنج قطع شده دست
سر و پا: اگر می تواند با همان دست ها مسح کند. و
اگر نمی تواند نایب بگیرد.

صورت : به طریقه ارتماسی بشوید

2- بالاتر از آرنج قطع شده دست ها: از شستن ساقط است .
(عروه ص 204 م 10)

سر و پا: باید نایب بگیرد، تا با رطوبت صورتش ، سر و پاهای او را مسح کند.

پایین تر از برآمدگی : مقداری را که باقی مانده تا برآمدگی مسح نماید. (استفتاء)

بالاتر از برآمدگی : مسح پای قطع شده ساقط است . (استفتاء)

پایین تر از برآمدگی : مقداری را که باقی مانده تا برآمدگی مسح نماید. (استفتاء)

بالاتر از برآمدگی : مسح پای قطع شده ساقط است . (استفتاء)

یکی بالاتر و دیگری پایین تر از برآمدگی: پایی که بالاتر از برآمدگی قطع شده ساقط ، و

پایی که پایین تر از برآمدگی قطع شده ، مقدار باقی مانده تا برآمدگی را مسح نماید . (استفتاء)

«احکام تیمم»

قطع دست

در یک

دست

هر دو

دست

قطع پا

یک پا

دو پا

فلم تجدوا ماء فتمموا صعيدا طيبا فامسحوا بوجوهكم و ايدكم ان الله كان عفوا غفورا سوره نساء آيه 47

پس اگر نيافتيد آبي را پس تيمم كنيد بر روي زميني پاك ، پس مسح كنيد روي هاي تان را و دست هاي تان را ، بدرستي كه خدا باشد درگذرنده آمرزنده

1- اگر تهیه آب بقدر وضو یا غسل ممکن نباشد	در هفت مورد به جای وضو و غسل باید تیمم کرد
2- اگر بواسطه پیری یا ترس از دزد و جانور و مانند اینها، دسترسی به آب نداشته باشد و یا تهیه کردن آب یا استعمال آن بقدری مشقت داشته باشد که مردم آنرا تحمل نمی کنند.	
3- اگر از استعمال آب بر جان خود بترسد ، یا بترسد که بواسطه استعمال آن مرض یا عیبی در او پیدا شود	
4- هرگاه بترسد که اگر آب را به مصرف وضو یا غسل برساند خود یا عیال و اولاد..و کسانی که با او مربوطند از تشنگی بمیرند یا مریض شوند یا بقدری تشنه شوند که تحمل آن مشقت دارد	
5- کسی که بدن یا لباسش نجس است و کمی آب دارد که اگر با آن وضو بگیرد یا غسل کند برای آب کشیدن بدن یا لباس نمی ماند.	
6- اگر غیر از آب یا ظرفی که استعمال آن حرام است (غصبی) آب یا ظرف دیگری ندارد	
7- هرگاه وقت به قدری کم باشد که اگر وضو بگیرد یا غسل کند، تمام نماز یا مقداری از آن، بعد از وقت خوانده می شود، باید تیمم کند.	

* تیمم بر خاک، ریگ، کلوخ و سنگ اگر پاک باشند (سنگ گچ، سنگ آهک، سنگ مرمر، سنگ سیاه) بر گل پخته مثل آجر و کوزه نیز صحیح است.

* چیزهایی که تیمم به آنها صحیح نیست: 1- جواهر، مثل سنگ عقیق و فیروزه 2- خاک نجس 3- زمین و خاک غصبی 4- برف و یخ 5- به گچ و آهک پخته واجب آن است که تیمم نکنند.

* هرگاه انسان عذری دارد که اگر بخواهد در اول وقت نماز بخواند، ناچار است با تیمم نماز بخواند؛ چنانچه بداند یا احتمال دهد که عذراو تا آخر وقت باقی است، می تواند در اول وقت نماز بخواند.

* اگر لباس انسان نجس باشد یا عذر دیگری داشته باشد و احتمال بدهد که عذراو از بین می رود، بنابر احتیاط واجب باید صبر کند تا عذرش برطرف شود و چنانچه عذر او برطرف نشد، در آخر وقت نماز بخواند و لازم نیست به قدری صبر کند که فقط بتواند کارهای واجب نماز را انجام دهد، بلکه اگر برای مستحبات نماز مانند اذان و اقامه و قنوت هم وقت دارد، می تواند با لباس نجس، نماز را با آن مستحبات به جا آورد.

* اگر عضو صحیح است و لی نجس شده و تطهیر آن ممکن نیست یا مشقت دارد، وظیفه تیمم است، ولی اگر عین نجاست روی عضو باشد و برطرف کردن آن ممکن نباشد یا عسر و حرج و مشقت غیر قابل تحمل داشته باشد، حکم جبیره را دارد و بهتر است تیمم هم بکند.

«احکام کسانی که دسترسی به آب و طهارت ندارند یا طهارت ممکن نیست»

س 1 - کسانی که دور از شهر کار می کنند و دسترسی به آب ندارند و بدن و مخرج بول آن ها نجس است اگر بخواهند به شهر یا به جایی که آب هست بروند، نماز قضا می شود، چه وظیفه ای دارند؟
ج - در فرض سوال، تیمم کنند و با همان بدن نجس نماز بخوانند، نماز آن ها صحیح است و قضا هم ندارد.

س 2 - اگر عضو صحیح است و لی نجس شده و تطهیر آن ممکن نیست یا مشقت دارد، وظیفه چیست؟
ج - در فرض سؤال، وظیفه، تیمم است، ولی اگر عین نجاست روی عضو باشد و برطرف کردن آن ممکن نباشد یا عسر و حرج و مشقت غیر قابل تحمل داشته باشد، حکم جبیره را دارد و بهتر است تیمم هم نکند.

«احکام کوبیدگی اعضای وضو و کفایت وضو و وضوی جبیره»

* اگر زخم، دمل یا شکستگی در صورت و دست ها است و روی آن باز است و آب ریختن روی آن ضرر دارد، باید اطراف آن را بشوید و چنانچه کشیدن دست تر بر روی آن ضرر ندارد، احتیاط آن است که دست تر بر آن بکشد و بعد پارچه پاکتی روی آن بگذارد و دست تر را روی پارچه هم بکشد و اگر این مقدار هم ضرر دارد یا زخم نجس است و نمی شود آب کشید، باید اطراف زخم را به طوری که در وضو گفته شد، از بالا به پایین بشوید و بنابر احتیاط واجب در فرض اخیر تیمم هم نماید.

س 1 - انگشت شخصی در اثر کوبیدگی سیاه شده ولی زخم نشده است، آیا وضوی جبیره بگیرد یا حکم سالم را دارد؟

ج - اگر آب برای آن ضرر ندارد، حکم سالم را دارد.

س 2 - زیر پوست دست خونمرده شده است، برای وضو وظیفه چیست؟

ج - در فرض سؤال که خون زیر پوست است، شستن روی آن برای وضو کافی است.

س 3 - معمولاً یک طرف محل جبیره، زخم است ولی پارچه ای که روی آن بسته می شود، قسمت سالم را

هم می پوشاند، آیا لازم است برای وضو و غسل، قسمت سالم را بر هر نحو که می شود، بشویند؟

ج - اگر به اندازه متعارف باشد، شستن زیر آن لازم نیست و کشیدن دست تر روی آن کفایت می کند.

س 4 - انگشت شخصی زخم شده است و آب برای آن ضرر دارد، برای وضو و غسل، انگشتانه پلاستیکی

روی آن می کشد، وظیفه چیست؟

ج - روی پلاستیک را به قصد وضو یا غسل، دست تر بکشد، وضو و غسل صحیح است .

«احکام محتضر»

* مسلمانی را که محتضر است یعنی در حال جان دادن می باشد، مرد باشد یا زن، بزرگ باشد یا کوچک، باید به پشت بخواباند به طوری که کف پاهایش به طرف قبله باشد، اگر خواباندن او کاملاً به این شکل ممکن نیست، تا اندازه ای که ممکن است نزدیک به این دستور عمل کنند و چنانچه خواباندن او به هیچ قسم ممکن نباشد، به قصد رجاء او را رو به قبله بنشانند و اگر آن هم نشود، باز به قصد رجاء او را به پهلو راست یا به پهلو چپ رو به قبله بخوابانند.

«احکام میت»

* غسل، کفن، نماز و دفن مسلمان اگر چه دوازده امامی نباشد، بر هر مکلفی واجب است و اگر بعضی انجام دهند از دیگران ساقط می شود و چنانچه هیچ کس انجام ندهد، همه معصیت کرده اند.

س 1 - شخصی که در اثر تصادف به کلی سر و سینه و شکم او از بین رفته است، وظیفه چیست؟

ج - هر قسمتی که استخوان در آن باشد، آن را غسل دهند و در پارچه ای بپیچند و دفن کنند و اگر سینه باشد که قلب در آن موجود است، علاوه بر غسل و کفن، نماز هم بر آن بخوانند.

«احکام فوت مسلمان و غیر مسلمان در یک حادثه و عدم تشخیص آن ها»

س 1 - در یک حادثه آتش سوزی چند نفر مسلمان و بهایی و ارمنی سوخته اند و امکان تشخیص و شناسایی آن ها نیست، وظیفه مسلمان نسبت به غسل و دفن آن ها چیست؟ و در همین فرض اگر خانمی بین آن هاست و قابل شناسایی نیست، وظیفه چیست؟

ج - در فرض سؤال که شناسایی مسلمان ممکن نیست، برای این که یقین کنند که آیا نسبت به مسلمان موجود بین آن ها، به وظیفه شرعی عمل شده است، باید همه افراد را غسل دهند. کفن و حنوط کنند و به آن ها - ولو به نحو مجموع و یک جا - یک نماز به نیت مسلمان در بین آن ها، بخوانند و آن ها را طبق دستور اسلام دفن کنند. بر فرض این که خانمی بین آن هاست، باید شوهر آن خانم آن ها را غسل دهد و اگر شوهر یا مرد محرمی نباشد، غسل ساقط است؛ ولی احتیاط آن است که یک نفر آن ها را با دستکش، از زیر لباس غسل دهد.

«حکم میت در مورد انسانی که خودکشی کرده است»

س 1 - شخصی خودکشی کرده است، آیا احکام مربوط به میت نسبت به او جاری است ؟
ج - بلی، تمام احکام اموات، بر او جاری است.

« احکام غسل مس میت »

س 1 - پای شخصی از میج قطع شده است، آیا دست زدن به آن موجب غسل مس میت می شود ؟
ج - بلی مس قطعاً جدا شده از بدن انسان، اگر مشتمل بر گوشت و استخوان باشد، موجب غسل مس میت می شود.

س 2 - بعضی از اعضای داخل شکم شخصی را جدا کرده اند ولی استخوان ندارد، آیا تماس با آن موجب غسل مس میت می شود ؟ و حکم آن از جهت طهارت و نجاست چیست ؟
ج - در فرض سؤال، موجب غسل مس میت نمی شود؛ ولی نجس است.

« احکام تماس با میت و عدم تماس بدن با بدن میت »

* اگر کسی بدن انسان مرده ای را که سرد شده است ولی غسلش نداده اند، مس کند یعنی جایی از بدن خود را به آن برساند، باید غسل مس میت کند، چه در حالت خواب مس کند چه در بیداری، چه با اختیار مس کند یا بی اختیار، حتی اگر ناخن و استخوان او به ناخن و استخوان میت برسد، باید غسل کند. ولی اگر حیوان مرده ای را مس کند، غسل بر او واجب نیست.

* برای مس بچه مرده، حتی بچه سقط شده ای که چهار ماه او تمام شده است، غسل مس میت واجب است و همچنین بهتر است برای مس بچه سقط شده ای که از چهار ماه کمتر دارد، غسل کرد. بنابراین اگر بچه چهارماهه ای مرده به دنیا بیاید، مادر او باید غسل مس میت کند؛ حتی اگر از چهار ماه کمتر هم داشته باشد، بهتر است مادر او غسل کند.

* اگر از بدن زنده یا مرده ای که غسلش نداده اند، قسمتی که دارای استخوان است جدا شود و پیش از آن که قسمت جدا شده را غسل دهند، کسی آن را مس کند، باید غسل مس میت کند و اگر قسمتی که جدا شده است، استخوان نداشته باشد، اگر آن را مس کند، غسل واجب نیست.

* اگر چند میت را مس کند یا یک میت را چند بار مس کند، یک غسل کافی است.

س 1 - شخصی لباس جنازه ای را گرفته و از آب خارج کرده است؛ ولی دست به بدن میت نزده است، وظیفه او چیست؟

ج - چون لباس میت تر بوده است، دستش نجس شده است و باید تطهیر کند و در فرض سؤال که دست به بدن میت نزده است، غسل مس میت واجب نیست.

س 2 - کسی که غسل میت کرده است، آیا برای نماز خواندن، وضو هم لازم است؟

ج - به نظر اکثر مراجع وضو لازم است.

« احکام غسل میت »

* واجب است میت را سه غسل بدهند :
اول: به آبی که با سدر مخلوط باشد.
دوم : به آبی که با کافور مخلوط باشد.
سوم : با آب خالص

* نگاه کردن به عورت میت، حرام است و کسی که او را غسل می دهد اگر نگاه کند، معصیت کرده است و لی غسل باطل نمی شود.

* اگر جایی از بدن میت نجس باشد، باید پیش از غسل، آن قسمت را آب بکشند و احتیاط واجب آن است که تمام بدن میت پیش از غسل پاک باشد.

س 1 - برای غسل میت چه مقدار آب لازم است ؟

ج - مستحب است میزان آب برای غسل میت، به مقدار شش مشک آب باشد و این مقدار آب برای مصرف تمام مستحبات و واجبات سه غسل است و فقط برای واجبات نیست.

« احکام تیمم میت »

* اگر آب پیدا نشود یا استعمال آن مانعی داشته باشد باید به جای هر غسل، میت را یک بار تیمم بدهند.
* کسی که میت را تیمم می دهد، باید دست خود را بر زمین بزند و به صورت و پشت دست های میت بکشد و اگر ممکن است بنابر احتیاط واجب با دست خود میت هم او را تیمم دهد.

« حکم غسل زنی که بچه در شکم او مرده است »

س 1 - بچه در شکم مادر مرده است و مادر نیز فوت کرده است، آیا لازم است بچه را بیرون آورند و جدا غسل دهند؟

ج - باید مادر را به همان حال غسل دهند و مانند زن های غیر حامله کفن و دفن کنند و بیرون آوردن بچه جایز نیست.

« احکام غسل میتی که بدنش مجروح است و خون قطع نمی شود »

س 1 - شخصی در اثر حادثه رانندگی فوت شده است و هنگام غسل، خون بدنش به هیچ وجه قطع نمی شود، وظیفه چیست ؟

ج - در صورت امکان صبر کنند تا خون قطع شود و اگر امکان نداشت، محل هایی را که خون می آید به وسیله چسب یا وسیله دیگری مسدود کنند و جلوی خون را بگیرند سپس غسل دهند. اگر ممکن نشد، به همان حال با آب جاری یا کر غسل دهند. به این طریق که سدر و کافور را در ظرفی بریزند و آب لوله را که در حکم جاری است به وسیله شیلنگ به آن ظرف متصل کنند و به بدن میت بریزند و غسل دهند. یا مقداری سدر و کافور به میزان کافی داخل آب بریزند و میت را داخل آن فرو ببرند و به ترتیب غسل دهند - هماهنگی که در توضیح المسائل ذکر شده - و احتیاط این است که پس از غسل، مواضع تیمم را خشک کنند و تیمم هم بدهند.

س 2 - جسدی در اثر حادثه ای مجروح شده، نه با چسب و گچ و نه به وسیله دیگری نمی توان جلوی خون را گرفت، آیا اگر چنین جسدی را در کیسه پلاستیکی بگذاریم و از روی پلاستیک، لنگ و پیراهن و سرتاسری، پیوشانیم صحیح است ؟ چون بدون لاستیک، کفن هر مقدار هم که باشد، خونی می شود .

ج - در صورتی که به غیر از این نحو ممکن نیست، همان کار را پس از غسل یا تیمم انجام دهید.

س 3 - بدن میت زخم و جراحت دارد و خون بند نمی آید، آیا باید غسل جبیره ای داد یا تیمم کرد ؟

ج - در غسل میت، جبیره ذکر نشده است و اصلاً معنا ندارد. لذا در فرض سؤال، باید صبر کنند تا خون بند بیاید و اگر تأخیر در غسل موجب هتک میت می شود، به هر وسیله ممکن، خون را مسدود کنند و غسل دهند یا با آب سدر و کافور که متصل به آب لوله و کر است، غسل دهند و اگر ممکن نشد تیمم دهند.

«احکام غسل میتی که جسدش متعفن شده و در معرض متلاشی شدن است»

س 1 - جسد میتی متعفن شده است و اگر بخواهند او را غسل دهند اولاً از بوی تعفن آن، غسل دهنده اذیت می شود و ثانیاً ممکن است بدن متلاشی شود، وظیفه چیست؟

ج - در صورت امکان، جهت جلوگیری از تعفن و بو، باید با مواد ضد عفونی، بدن را ضد عفونی کنند و چنانچه با ریختن آب سدر و کافور و آب خالص به بدن، بدون دست کشیدن، جسد متلاشی نمی شود باید به این طریق او را غسل دهند و اگر نشد او را تیمم دهند و دفن کنند.

س 2 - شخصی در اثر حادثه ای فوت کرده است اگر بخواهند غسل دهند، بدن متلاشی می شود و تمام مواضع تیمم هم از بین رفته است، وظیفه چیست؟

ج - در فرض سؤال، غسل و تیمم ساقط است؛ هر چند احتیاط این است که جنازه را داخل پلاستیک بگذارند و روی پلاستیک را اغسال سه گانه میت دهند.

«احکام جنوط و کفن»

* میت مسلمان را باید با سه پارچه که آنها را لنگ، پیراهن و سرتاسری می گویند، کفن کنند.
* لنگ باید از ناف تا زانو باشد و اطراف بدن را بپوشاند و بهتر است که از سینه تا روی پا برسد و بنا بر احتیاط واجب پیراهن باید از سر شانه تا نصف ساق پا، تمام بدن را بپوشاند و بهتر آن است که تا روی پا برسد و درازای سرتاسری باید به حدی باشد که بستن دو سر آن ممکن باشد و پهنای آن باید به اندازه ای باشد که یک طرف آن روی طرف دیگر بیاید.
* احتیاط واجب آن است که هر یک از سه پارچه کفن آن قدر نازک نباشد که بدن میت از زیر آن پیدا باشد.

* اگر کفن میت به نجاست خود او یا نجاست دیگری نجس شود، چنانچه کفن از بین نمی رود باید مقدار نجس را بشویند یا ببرد؛ ولی اگر در قبر گذاشته باشند بهتر است که بگردند و اگر بیرون آوردن میت، امانت به او باشد، بردن واجب می شود و اگر شستن یا بریدن آن ممکن نیست، در صورتی که عوض کردن کفن ممکن باشد، باید عوض کنند.

* بعد از غسل، واجب است میت را حنوط کنند؛ یعنی به پیشانی، کف دستها، سر زانو ها و سر دوانگشت بزرگ پاهای او کافور بمالند و مستحب است به سر بینی میت هم کافور بمالند و باید کافور ساییده و تازه باشد و اگر به واسطه کهنه بودن، عطر آن از بین رفته باشد، کافی نیست.

«احکام نماز میت»

* نماز خواندن بر میت مسلمان اگر چه کودک باشد، واجب است. ولی باید شش سال وی تمام شده باشد و پدر و مادر و جدۀ آن کودک یا یکی از آنان مسلمان باشند.

* نماز میت باید بعد از غسل، حنوط و کفن کردن او خوانده شود و اگر پیش از این ها یا در بین این ها بخوانند، اگر چه از روی فراموشی یا ندانستن مسأله باشد، کافی نیست.

* اگر میت را عمداً یا از روی فراموشی یا به جهت عذری بدون نماز دفن کنند یا بعد از دفن معلوم شود که نمازی که بر او خوانده شده، باطل بوده است، تا وقتی جسد او متلاشی نشده است واجب است با شرط هایی که برای نماز میت گفته شد، به قبرش نماز بخوانند.

* نماز میت پنج تکبیر دارد و نمازگزار پنج تکبیر به این ترتیب که بگوید کافی است: بعد از نیت و گفتن

تکبیر اول، بگوید: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

بعد از تکبیر دوم بگوید: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

بعد از تکبیر سوم بگوید: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

بعد از تکبیر چهارم، اگر میت مرد است بگوید: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِهٰذَا الْمَيِّتِ

و اگر زن است بگوید: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِهٰذِهِ الْمَيِّتِ

و بعد تکبیر پنجم را بگوید.

«احکام دفن»

* میت را باید در قبر به پهلو راست طوری بخوابانند که جلوی بدن او رو به قبله باشد.
* چیزی که از میت جدا می شود، اگر چه مو، ناخن و دندانش باشد، باید با او دفن شود و دفن ناخن و دندان‌های که وقتی فرد زنده است از بدن او جدا می شود، مستحب است.

«احکام نماز»

وقت نماز ظهر و عصر

* نماز ظهر و عصر هر کدام وقت مخصوص و مشترکی دارند. وقت مخصوص نماز ظهر از اول ظهر است تا وقتی که از ظهر به اندازه خواندن نماز ظهر بگذرد و وقت مخصوص نماز عصر موقعی است که به اندازه خواندن نماز عصر، وقت به مغرب مانده باشد که اگر کسی تا این موقع نماز ظهر را نخوانده، نماز ظهر او قضا شده است و باید نماز عصر را بخواند و مابین وقت مخصوص نماز ظهر و وقت مخصوص نماز عصر، وقت مشترک نماز ظهر یا عصر را به جای دیگری بخواند. نمازش صحیح است.

«وقت نماز صبح»

* نزدیک اذان صبح از طرف مشرق، سفیده ای رو به بالا حرکت می کند که آن فجر اول گویند. وقتی که آن سفیده در طرف مشرق و افق، پهن و گسترده می شود، آن را فجر دوم گویند که اول وقت نماز صبح است و آخر وقت نماز صبح، موقعی است که آفتاب بیرون می آید.

«احکام قبله»

* اگر برای پیدا کردن قبله وسیله ندارد یا با این که کوشش کرده است گمانش به طرفی نمی رود، چنانچه وقت نماز وسعت دارد، باید چهار نماز به چهار طرف بخواند و اگر به اندازه چهار نماز وقت ندارد، باید به اندازه ای که وقت دارد نماز بخواند. مثلاً اگر فقط به اندازه یک نماز وقت دارد، باید یک نماز به هر طرفی که می خواهد بخواند و باید نمازها را طوری بخواند که یقین کند یکی از آن ها رو به قبله بوده است.

* اگر یقین یا گمان کند که قبله در یکی از دو طرف است، باید به هر دو طرف نماز بخواند. ولی احتیاط مستحب آن است که در صورت گمان، به چهار طرف نماز بخواند.

* اگر بدون این که تحقیق کند از روی غفلت یا سهل انگاری به نماز بایستد، چنانچه بعد از نماز بفهمد جهت قبله درست بوده است، در خواندن نماز هم قصد قربت داشته باشد، نمازش صحیح است؛ اما اگر بعد از نماز بفهمد که جهت قبله درست نبوده، نمازش باطل است و باید دوباره بخواند.

* قبله نماهای معمولی در صورتی که سالم باشد، از وسایل خوب برای شناخت قبله است و گمان حاصل از آن کمتر از راه های دیگر نیست، بلکه معمولاً دقیق است و در صورتی که بر اساس آن برای کسی اطمینان حاصل شد می تواند طبق آن عمل کند.

«حکم لباس نماز گزار»

* لباس نمازگزار باید پاک باشد و اگر کسی عمداً با بدن یا لباس نجس نماز بخواند، نمازش باطل است.

«احکام سفر»

* به طور کلی افراد در مسافرت سه صورت دارند:

- 1- کسانی که مقتضی شغل آن‌ها سفرکردن است. مثل راننده، خلبان و ملوان که اگر سفر نکنند، اصل آن فعل تحقق پیدا نمی‌کند. نماز این افراد در سفرهای شغلی تمام است و روزه آنان نیز صحیح است.
- 2- افرادی که برای کارشان مجبور به سفر کردن به محل دیگری هستند به طوری که اگر در محل زندگی شان امکان کار نبود، مقتضی کار شان سفرکردن نبود، مثل کارمندان، کارگران، مبلغان، اساتید و دانشجویان. نماز این‌ها در صورتی که کثیرالسفر باشند به نظر بعضی از آقایان تمام و به نظر بعضی دیگر شکسته است که هر کس باید طبق نظر مرجع تقلید خود عمل کند.
- 3- افرادی که در وطن یا محل دیگری زندگی می‌کنند و گاهی اوقات سفر برای آنان پیش می‌آید، نماز این دسته شکسته است و روزه هم نمی‌توانند بگیرند.

س 1 - مسافت شرعی چه مقدار است ؟

ج - مسافت شرعی هشت فرسخ است که حدود 45 کیلومتر می‌باشد و کسی که مجموع رفت و برگشت او هشت فرسخ باشد به شرط آن که رفتن او کمتر از چهار فرسخ نباشد، باید نماز را شکسته بخواند.

س 2 - آیا مسافری که نماز شکسته می‌خواند، می‌تواند نماز قضای تمام بخواند و روزه قضا بگیرد ؟

ج - روزه قضا در سفر صحیح نیست، ولی نماز قضا را می‌تواند تمام بخواند.

«حکم گم شده و پیدا شده»

س 1 - شخصی یک ساعت مچی پیدا کرده است آن را به دست بسته و با آن نماز خوانده است، آیا نمازش صحیح است ؟

ج - اگر به قصد تعریف و شناسایی صاحبش یا حفاظت آن را برداشته و با آن نماز خوانده، اشکالی ندارد و نماز او صحیح است؛ اما اگر قصد به عمل به وظیفه شرعی را ندارد، مشکل است.

«احکام معالجه و صور ضمانت پزشک»

س 1 - با توجه به این که ممکن است جان بیمار در خطر باشد و زمانی جهت تعیین حساسیت فرد به دارویی خاص وجود نداشته باشد، اگر با تجویز دارو، بیمار به آن حساسیت پیدا کرده، دچار عوارض شدید و مرگ شود، آیا پزشک معالج در قبال این عوارض، مسئولیتی دارد؟

ج- اگر تجویز دارو در حد اظهار عقیده و بیان تشخیص پزشک باشد، یعنی این که بگوید به نظر من فلان دارو مفید است و اختیار مصرف را با خود مریض یا ولی او بگذارد، در این صورت پزشک مسئول نیست. اگر پزشک با دست خود به مریض دارو بدهد یا آمپول تزریق کند یا امر کند که فلان دارو را مصرف کنید و به گفته او اعتماد کنند (که متعارف چنین است) به نحوی که در صورت رخ دادن عارضه، آن عارضه مستند به پزشک باشد؛ در این صورت پزشک مسئول است. مگر این که شرط کند که اگر عارضه ای رخ داد ضامن نباشد و در عین حال دقت و احتیاط لازم را انجام دهد که در این صورت مسئول نیست.

س 2 - با توجه به گستردگی علوم پزشکی که واقعاً امکان فراگیری و به خاطر سپردن تمامی بیماری ها و تمامی داروهایی که برای انواع بیماری ها مؤثرند و نیز عوارض آن ها وجود ندارد، اگر پزشک به دلیل فراموشی و بنا به حدس خود، چه در موارد اورژانسی و چه غیر اورژانسی، جهت نجات جان یا تسکین آلام بیمار، سهواً اقدام به تجویز دارویی غیر مؤثر بر بیماری کند که بیمار را متحمل هزینه بیهوده یا عوارض جانبی کند، در این صورت آیا پزشک مسئول و مدیون است؟ (در صورتی که امکان ارجاع به متخصص دیگری هم نباشد.)

ج - در صورتی که به حدس و گمان، تجویز دارو کرده و احتمال عقلایی و قوی بر مفید بودن دارو نمی داده است، مسئول نیست. خصوصاً اگر شرط برائت نکرده باشد و اگر تجویز داروی مضر بر اثر سهو و نسیان باشد، با شرط عدم ضامن، مسئول نیست.

س 3 - اگر بخاطر کمبود امکانات تشخیصی کافی، تشخیص ممکن نگردد و مداوای لازم صورت نگیرد و بیماری تشدید یا منجر به مرگ شود، آیا پزشک معالج مسئول است؟

ج - در مرحله اول لازم است بیمار را به پزشک دیگری ارجاع و راهنمایی کند و در صورت عدم امکان، اگر احساس کرد که تأخیر معالجه برای بیمار خطر دارد و احتمال قوی بر تأثیر مداوا دهد لازم است مداوا کند و با شرط عدم ضامن، مسئول نیست.

«حکم سیاه شدن بدن بر اثر زدن پزشک معالج»

س 1 - گاهی پزشک معالج، برای به هوش آوردن یا به کار افتادن قلب بیمار ناچار می شود به بیمار سیلی بزند یا ماساژ بدهد که گاهی موجب سیاه شدن صورت یا شکسته شدن استخوان سینه و پهلوی بیمار

می شود و گاهی عوارض دیگر به وجود می آید و چه بسا موجب تلف شدن بیمار می شود، این اعمال تا چه حدود و با چه شرایطی جایز است؟ و در موارد جواز، آیا موجب ضمان و دیه هم می شود؟

ج- به طور کلی چنانچه به نظر پزشک متخصص، این اعمال در مقام معالجه لازم باشد و از طرف بیمار یا ولی شرعی مجاز در معالجه باشد و افراط و تفریط و تقصیری هم در بین نباشد، به علاوه قبل از اقدام به معالجه، اخذ برائت نیز کرده باشد، با چنین شرایط و مقدماتی، اصل این اعمال در حد ضرورت، جایز و موجب ضمان و دیه هم نمی شود. همان گونه که در عمل جراحی روی افراد، این امور رعایت می شود و ضمان و دیه ای هم متوجه پزشک نمی شود؛ اما اگر پزشک، متخصص و ماهر نباشد یا بدون اجازه برائت، اقدام کند یا تقصیر کند، اصل عمل جایز نیست و موجب ضمان و دیه نیز می شود.

«حکم قطع عضوی که مرضی به سایر اعضا سرایت می کند»

س 1- آیا جایز است برای جلوگیری از سرایت بعضی از بیماری ها که اگر جلوگیری نشود منجر به مرگ یا فلج شخص می شود، عضوی از بدن وی را قطع کرد و بر فرض جواز، آیا دیه دارد؟

ج- به طور کلی در صورت علم یا اطمینان و با رعایت اهم و مهم و با عدم احتمال عقلایی به امکان معالجه با دارو و عدم امید به بهبودی ولو با تأخیر قطع عضو، با اجازه و رعایت خود بیمار یا ولی شرعی او، مانعی ندارد و در این فرض دیه ندارد.

س 2- خانمی که جانش در خطر است اگر به تنها پزشک یک روستای دورافتاده که مرد است، مراجعه کند، آیا پزشک مرد مجاز است هرگونه معاینه ضروری را در مورد بیمار زن انجام دهد؟

ج- اگر مرض سنگینی است و مداوای بیمار و تشخیص مرض، بستگی به معاینه مذکور دارد، معاینه مانعی ندارد. در موارد ناچاری که حفظ جان بیمار، منوط بر لمس و نظر پزشک است و پزشک خانم در دسترس نیست و پزشک محرم هم وجود ندارد و حتی راهی برای محرم شدن مثل عقد موقت نباشد، نظر و لمس به قدر ضرورت گناه ندارد، بلکه گاهی لازم می شود.

«حکم پیوند زدن از میت به انسان زنده»

س 1- آیا برداشتن عضوی از میت برای پیوند زدن به انسان دیگر جایز است؟ و آیا در صورت برداشتن عضو، دیه باید پرداخت شود؟

ج - قطع اعضای میت مسلمان جایز نیست، مگر این که حفظ جان یا سلامتی مسلمان دیگری، منوط به قطع و پیوند اعضای او باشد و از غیر مسلمان جایگزین نشود که در این صورت جایز تحقیق شود . ولی بنابر احتیاط، دیه اعضای قطع شده را بپردازند تا صرف امور خیر برای میت شود.